

Smag på Landskabet – naturkød fra naturarealer i region Midtjylland.

Videncentret for Landbrug, Kvæg

Hvilke nye og forbedrede produkter, processer eller teknologier udvikles?

'Smag på Landskabet' har som målsætning at udvikle et koncept for naturpleje, som dækker hele kæden fra plejen af naturarealerne til afsætningen af det kød, der produceres på disse arealer. I projektet er der fokus på at udvikle naturplejen i de deltagende kommuner, således at bl.a. 2020-målene om biodiversitet og habitatdirektivet kan opfyldes. Dette gøres ved dels at dokumentere effekten af nye mere effektive systemer, som kan tjene som eksempel for landmændene og dels ved at adressere de barrierer, som gør, at det er vanskeligt at skaffe dyr nok til arealerne i dag. Der opstilles i projektet alternative løsningsforslag bl.a. via demonstration af, hvordan naturplejen kan lykkes.

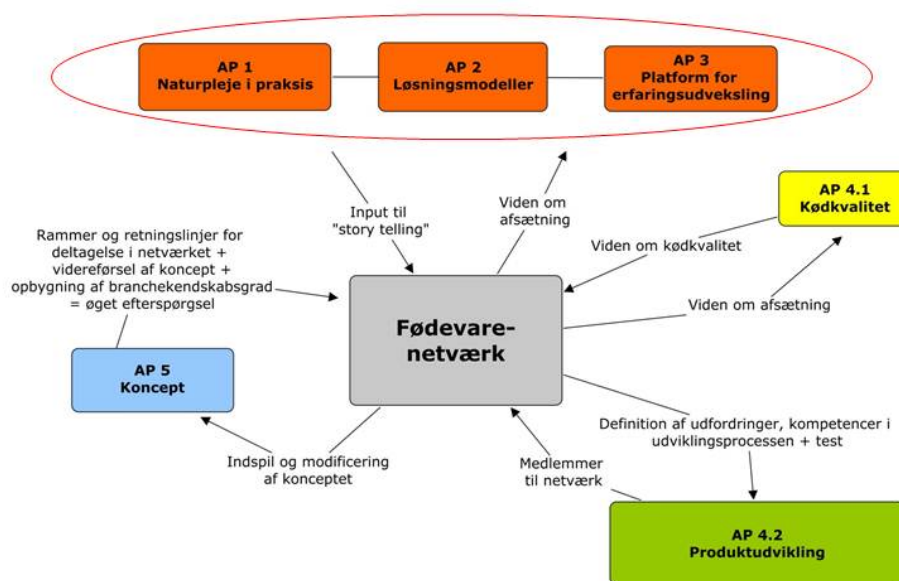
Via dette projekt dannes netværk for landmænd, rådgivere og kommunalt ansatte, der arbejder med naturpleje. Disse netværk kan understøtte lokale initiativer og samle viden og erfaringer fra de forskellige interessenter omkring naturplejen. I den anden ende af kæden etableres et fødevarenetværk for afsætning af kødprodukterne og dette netværk bliver centralt for hele projektet (Figur 1). Netværket består af slagtere, butikker, restauranter m.fl. som i projektet vil arbejde dels med produktudvikling og dels med afsætning af kødet.

Produktudvikling af kødet fra de dyr, der udfører naturplejen skal sikre at kødet udnyttes bedst muligt. Målet er, at de specielle smags- og sundhedsmæssige karakteristika fra naturplejekød fremhæves og dokumenteres over for forbrugeren.

Konceptet for afsætning af naturplejekød skal sikre at begrebet "Naturkød" kan leve videre når projektet er slut. Dette koncept bygger på en troværdig relation mellem den natureffekt, som produktionen af kødet har forårsaget, og den helt specielle kødkvalitet. Samtidig sikres en markedsføring, hvor alle værdier knyttet til produktet dokumenteres over for forbrugeren. Desuden kan forbrugers oplevelse af naturkød beriges med besøg på naturarealerne, som plejes med de græssende dyr.

Når projektet er slut står fødevarenetværket med bedre kompetencer gennem en øget viden om kødkvalitetsparametre som er særlig relevant for "naturkød". Derudover har medlemmerne af netværket fået en indsigt i naturpleje og de særlige aspekter dette medfører for dyrene og dermed kødet, som de kan anvende i deres salg af naturkød f.eks. gennem "story telling". Endelig er der via projektet opstået et fælles "brand" "Naturkød", som sikrer medlemmerne i netværket en større synlighed og dermed en øget omsætning af naturplejekød.

PROJEKTPERIODEN

PROJEKTET ER SLUT

Figur 1. Fødevarer-netværkets rolle i projektet

Nyhedsværdien og forbedringen.

Projektet er epokegørende, da det sammentænker hele værdikæden fra naturpleje på konkrete naturarealer, håndtering af praktiske problemer med udførsel af naturpleje over kødkvalitet til afsætning af naturkød.

Projektet vil udfordre den nuværende praksis og rammer for naturpleje, så det fremover bliver muligt at se naturpleje som en professionel driftsgren i landbruget. De fire deltagende kommuner vil blive forbilleder for de øvrige kommuner i Region Midtjylland samt på landsplan mht. organisering af naturplejen og opfyldelse af bl.a. 2020-målene om biodiversitet.

I projektet udvikles og demonstreres systemer til rationel naturpleje med eksempler fra de deltagende kommuner. Der arbejdes med brugerdreven udvikling af løsningsmodeller for attraktiv naturpleje som et samarbejde mellem kvægbrugere, kommuner, rådgivere og repræsentanter fra NaturErhvervstyrelsen.

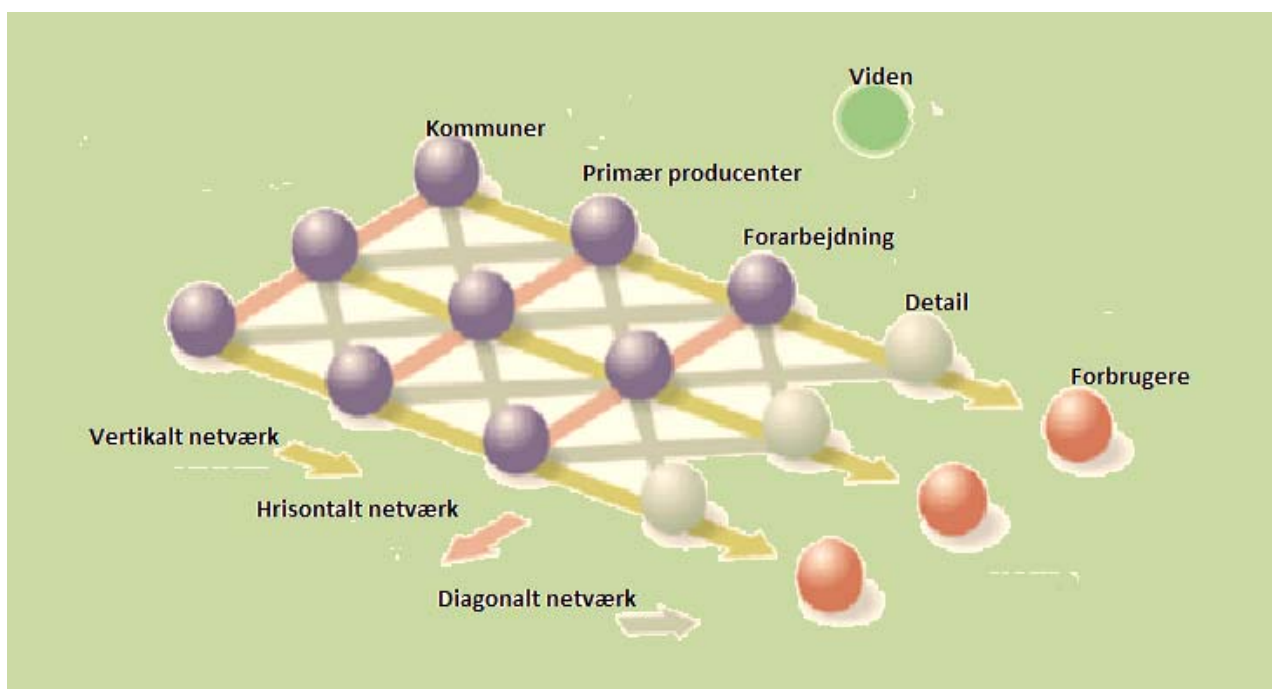
Kød produceret på naturarealer har nogle særlige karakteristika bl.a. mht. smag, og dette bliver udnyttet i udviklingen af nye udskæringer og opskrifter, som kommer forarbejdningsleddet til gavn.

I projektet udvikles desuden et nyt koncept for afsætningen af kød produceret på naturarealer med fokus på at skabe et troværdigt koncept, der bygger på faglighed. Konceptet skal muliggøre en merværdi for kød produceret på naturarealer og bidrage til øget omsætning både hos producenterne, i forarbejdnings- og afsætningsleddet. Konceptet skal understøtte eksisterende lokale initiativer i de deltagende kommuner som f.eks. 'Spøttrup Studdegård' og 'Øko-kød fra Skjern Enge' og bidrage til en øget afsætning hos disse ved at udbrede konceptet regionalt, nationalt og på sigt internationalt. I Danmark importeres i dag kvalitetsoksekød fra andre lande. Projektet skal være med til at vende denne udvikling, så kvalitetskød i højere grad bliver produceret på danske naturarealer.

Konceptet sikrer et direkte link fra naturen over naturforvaltning og til forbrugerne, så det bliver muligt at inddrage forbrugerne i naturplejen. Det sker ved, at forbrugerne kan komme på oplevelses-ture – se dyrene og mærke naturen – og de kan påvirke udviklingen ved deres indkøb af kød samtidig med, at de får en god smagsoplevelse ved naturkødet.

Fødevarer-netværket i dette projekt er unikt, da det er dannet på tværs af geografi og forskellige aftagere af kød. Det giver mulighed for at udnytte de variationer der vil være i kødet og gøre det til en styrke frem for en svaghed. Derudover giver det basis for at udvide netværket løbende såvel i projektperioden, som efterfølgende, så ”Smag på landskabet” eller ”Naturkød” efterhånden kan blive landsdækkende.

Projektet skaber således netværk både horisontalt og vertikalt i værdikæden for naturkød. Tilførslen af viden er med som en ekstra dimension i projektets netværksmatrix. Det er markeret ved den grønne baggrundsfarve og ”videns-kuglen” i Figur 2. Netværkene i matricen inddrages i alle relevante udviklingsfaser og arbejds-pakker i projektet som beskrevet under pkt. 5.

Figur 2. Netværksmatrix i projektet

Der skabes netværk mellem kommunerne som danner grundlag for udnyttelse af ”best practice” ved dem, der er rammeskabende og garanter for overholdelse af lovgrundlaget for natur og miljø. I første omgang er netværket for de deltagende kommuner i projektet, men det er tanken, at netværket skal forankres i et netværk for alle kommuner i Region Midtjylland. De deltagende kommuner er allerede langt fremme i forhold til naturpleje og projektet vil give endnu flere erfaringer, der kan løfte indsatsen og dermed rammebetingelserne for erhvervet i hele regionen. Kommunerne har en vigtig plads i værdikæden fordi de ofte er arealejere og –forvaltere.

De primære producenter er de kvægbrugere, der er interesserede i produktion af naturkød samt deres rådgivere. Deres netværk vil både styrke deling af erfaringer og implementering af den viden, der produceres gennem projektet, gennem mere kvalificeret rådgivning. Herigennem er det målet at gøre produktionen mere rentabel gennem reduktion af produktionsomkostninger og øgning af kvalitetsdokumentation m.v. som forudsætning for øget afsætning.

I detailleret deltager repræsentanter for de forskellige kanaler gennem hvilke produkterne fra naturkød når forbrugerne. Det sker både gennem slagterforretninger, supermarkeder, restauranter og internetsalg. Det er gennem en eller flere af disse kanaler, at afsætningen af naturkødsprodukter søges forankret. En stor del af produktudviklingen foregår i integreret samarbejde mellem forarbejdnings-

ledet (repræsenteret ved Friland i projektet) og detailedet. Gennem udviklingsaktiviteterne opbygges et netværk mellem de enkelte aktører i projektet.

Et holdbart afsætningsnetværk skal bygge på en vertikal integration gennem værdikæden og på tværs af de horisontale netværk, for at sikre en langsigtet løsning. Samtidig skal det afdækkes hvilke muligheder, der er for udrulning af konceptet på landsdækkende plan.

Det er målet for projektet at afdække de muligheder, der er for at forankre resultater og afsætning i en eller flere organisationer, der både sikrer den lokale forankring og arbejdspladser - og som kan give en landsdækkende distributions- og markedsføringskanal.

Under projektet arbejdes med enkeltvirksomheder i detailedet og nogle af deres bagvedliggende organisationer. Projektet samarbejder med organisationer som Udviklingscenter for husdyr på Friland fordi de kan være interessenter, der efter projektet kan løfte afsætning og forankring. Det er dog ikke på forhånd fastlagt hvor produkterne fra Naturkød forankres. Det skal følge som en naturlig integration af projektets koncept og procesudvikling.

De enkelte interessenter i netværkene får udbytte i form af viden fra udviklings- og demonstrationsaktiviteterne samt gennem ”best-practice”. Det betyder at de får et bedre vækstgrundlag og opnår innovative kompetencer, der kan udnyttes i virksomhederne. For afsætningsledet i værdikæden vil der opstå nye forretningsmuligheder for deres virksomheder. Kontakter fra netværksmatricen vil være med til at optimere vareflow og værdiskabelsen for den enkelte virksomhed.

Til sammen er projektets aktiviteter og netværksmatricen medvirkende til at skabe vækst og arbejdspladser både for deltagerne og på sigt også for områdets erhverv generelt.

Baggrunden for projektet.

Kommunerne er forpligtet til at opfylde 2020-målene om biodiversitet ved pleje af såvel kommunale som privatejede naturarealer. Den mest hensigtsmæssige og skånsomme naturpleje opnås ved afgræsning evt. kombineret med slæt.

I Grøn Vækst er der opstillet mål om pleje ved primært afgræsning af 110.000 ha habitatnatur i Natura 2000 områderne samt pleje af 40.000 ha §3 arealer uden for Natura 2000 områderne via frivillige aftaler under Landdistriktsprogrammet. Indsatsen i Natura 2000 områderne skal være igangsat i indeværende planperiode for Natura 2000 implementeringen dvs. inden 2015. Opgørelser fra NaturErhvervstyrelsen for 2011 viser, at der pt. er indgået aftaler om pleje ved afgræsning og slæt på ca. 53.000 ha i Natura 2000 områderne. Dermed er man med kun 3 år tilbage af den nuværende planperiode knap halvvejs i forhold til målet. Det er derfor helt centralt at motivere flere lodsejere til at udføre naturpleje.

Antallet af husdyr, som typisk kan anvendes til afgræsning – kvæg, får, geder og heste, er faldende (Danmarks Statistik). Det faktiske antal dyr, der kan indgå i naturplejen, er påvirket af forhold som geografisk ubalance mellem placering af husdyrholdet og de plejekrævende arealer eller driftspraktiske og økonomiske forhold, hvor det er mere lukrativt at afgræsse sædskiftearealer frem for naturarealer, også for ekstensive dyrehold som ammekvæg og får (Kristensen & Horsted, 2011, DJF-rapport nr. 151). Hertil kommer problemer med at indpasse afgræsning i den daglige drift. I mælkeproduktionen er det således en faldende andel af dyrene, som kommer på græs. Også for de mere hobbyprægede husdyrhold, kan det være vanskeligt at kombinere den daglige driftspraksis med naturafgræsning. Som påvist af Dubgaard et al (2011, Rapport nr. 211, Fødevarøkonomisk Institut) er der ved traditionel afgræsning på naturarealer et betydeligt driftsmæssigt underskud selv ved indregning af stordriftsfordele. Underskuddet skyldes især udgifterne til vinterfodring og -opstaldning og kan reduceres i systemer, hvor dyrene er ude hele året og kun i begrænset omfang tildeles suppleringsfoder i vinterhalvåret. Planlægningen og optimeringen af produktionen i systemer med naturafgræsning skal derfor ske ud fra andre kriterier end i traditionel landbrugsproduktion.

Samlet set er der behov for at udvikle en driftsgren, hvor det primære produkt er naturpleje, og den afledte animalske produktion i form af kød er det sekundære produkt, dog stadigvæk et produkt som er afgørende for den økonomiske omkostning ved naturplejen. Kristensen & Horsted (2011, DJF-rapport nr. 151) konkluderer i rapporten om de organisatoriske og driftsmæssige udfordringer ved rationel naturpleje: ”at plejekrævende naturarealer er meget forskellige, hvorfor det er vanskeligt at udvikle en eller blot nogle få metoder, der tilgodeser forskelligheden. Derimod må der arbejdes på at understøtte de forskellige tiltag, som udspringer af lokale initiativer herunder at bidrage til udbredelsen af de erfaringer, der høstes”. Desuden konkluderes, at der er behov for ”opstilling af mål for naturplejen som grundlag for den daglige gennemførelse af plejen”. Derfor er der brug for at udvikle rådgivnings-, planlægnings- og styringsværktøjer, der tager udgangspunkt i målsætningen for det konkrete areal bl.a. ud fra Natura 2000 udpegningen, for derved at sikre, at effekten af naturplejen direkte kan måles og løbende justeres f.eks. ved antal og type af dyr på arealet.

Kød fra drøvtyggere, der afgræsser naturarealer, adskiller sig mht. fedtindhold og fedtsyre- og vitaminsammensætning i forhold til staldfodrede dyr (bl.a. Therkildsen et al., 2012, Proc. 58th Int. Cong. of Meat Science and Technology, Montreal, Canada, August 12-17. DIETQUALP-94, 1-4) og samtidig mht. kødets smag. Smagen i oksekød afhænger bl.a. af fedtindholdet i kødet, hvorfor der også kan være smagsforskelle mellem racer selv på de samme arealer. I et igangværende GUDP støttet projekt (SUMMER) er det vist, at slagtekalve fodret med urter sammenlignet med kalve fodret med rent græs eller kalve fra Dansk kalv konceptet har et højere indhold af n-3 fedtsyrer, β -caroten og α -tocopherol, hvilket er meget positivt ud fra et humant synspunkt (Therkildsen et al., 2012, Proc. 58th Int. Cong. of Meat Science and Technology, Montreal, Canada, August 12-17. DIETQUALP-94, 1-4). Endvidere viste kødet sig at have en mere intens kødsmag og at være mere saftigt. Kød fra drøvtyggere indeholder fytansyre – en bioaktiv fedtsyre, der forventes at bidrage til forebyggelse af diabetes og have en positiv påvirkning af menneskers immunforsvar. Fytansyre lagres i kød, og kødet fra dyr på græs forventes at have et større indhold af fytansyre sammenlignet med staldfodrede dyr. Der er derfor indikationer for, at naturkød kan markedsføres på smag og øget indhold af ønskede fedtsyrer, vitaminer og bioaktive stoffer.

Derudover er der et potentiale i at øge værdien af slagtekroppen gennem alternative udskæringer og nye produkter. Her inddrages erfaringer fra et tidligere projekt (Oksekød – Produktudvikling og branding af dansk kødkvæg), der bl.a. havde fokus på en forbedret udnyttelse af kødet fra forparten af slagtekroppen. I projektet blev der udviklet 5 nye produkter fra udskæringer af forparten (vingen) af kreaturkroppen. Dette er udskæringer, der hos den enkelte slagter har meget lav værdi, og som i perioder kan være meget svære at afsætte, hvilket også gælder resten af forparten. Produktudvikling på vingen og forparten er derfor meget efterspurgt. Resultaterne fra dette afsluttede projekt kan virke som inspiration til udvikling af nye nicheprodukter fra naturkød til differentiering fra mere konventionelle oksekødsprodukter.

Projektdeltagerne og organisation

Projektet er et samarbejde mellem kommunerne Holstebro, Skive, Randers og Ringkøbing-Skjern, Videncentret for Landbrug (VfL), Videncenter for Fødevareudvikling (VIFU), AgroTech, Natur & Landbrug (NatLan), Aarhus Universitet (AU) samt landmænd (fra de fire kommuner), der demonstrerer forskellige måder at udføre professionel naturpleje. Endvidere dannes følgegrupper, hvor alle interessenter i naturpleje fra interesseorganisationer til myndigheder inddrages som f.eks. Dansk Naturfredningsforening, Danske Deltidslandmænd, Dansk Ornitologisk forening, Naturstyrelsen, NaturErhvervstyrelsen, Dyrenes Beskyttelse m.fl. og som inddrages i de enkelte arbejdsplaner efter behov.

I fødevarenetværksdelen deltager Friland A/S, Randers, Fonden Spøttrup Studegård, Vestergades Slagter, Holstebro samt Randers Kød og Engros. I forbindelse med netværket dannes desuden en følgegruppe af interessenter, som på sigt kan blive fuldgældige medlemmer af netværket, men som endnu ikke er klar til at binde sig økonomisk. Det drejer sig bl.a. om Skrålhøjgård Økologi, Limfjordens Hus, Slagtermesterinden, Balling, Traktørstedet på Spøttrup Borg, Sinatur i Skarrildhus, Sevel Kro, Bones i Herning og Randers Regnskov. Det vil være en del af projektet at netværket udvides efter ønsker, behov og interesser.

I udviklingen af konceptet for afsætning af kød fra naturarealer deltager desuden Udviklingscenter for Husdyr på Friland og Komma, Kommunikation & Marketing. Ved events i projektperioden inddrages de lokale fødevarer virksomheder i netværket men også turistattraktioner (f.eks. Randers Regnskov) og spisesteder (f.eks. Limfjordens Hus).

Den formelle projektledelse og styregruppens formandspost ligger hos Videncentret for Landbrug, mens AgroTech står for den daglige projektledelse og sikrer den faglige koordinering mellem alle aktører og arbejdsplaner. Formålet er at sikre koordinering og fremdrift af aktiviteterne samt formidling af projektets emner og resultater igennem projektperioden. Styregruppen får deltagelse fra VfL, kommunerne og udvalgte repræsentanter for fødevarerhvervet. Der udarbejdes en kommunikationsplan, så det sikres, at alle målgrupper adresseres, og at der i hele projektperioden kommunikeres såvel internt som eksternt.

I løbende samarbejde med ekstern konsulent søges i løbet af projektperioden at optimere projektets indsatser og aktiviteter, så det sikres, at vi opnår de forventede effekter, at vi får styrket implementering af projektets resultater, og at vi forankrer netværkets involvering i projektet, så de langvarige effekter af projektet for netværkets fødevarer virksomheder sikres. Processen med optimering og styrkelse af effekterne i projektet vil indeholde erfaringsopsamling og videnuddeling i projektet samt indeholde dialog og samarbejde med de øvrige lignende fødevarer netværksprojekter under det regionale Grøn Vækst Program. Der afholdes årlige, tværgående projektseminarer, med særligt fokus på tværgående problemstillinger og emner for fødevarer netværkene, eksempelvis emner som synlighed og nye markeder.

Aktiviteterne i projektet

Projektet udgøres af fem arbejdsplaner (AP) som hver bidrager med et hovedresultat for projektet og formidling af projektets aktiviteter og resultater. AP 1 og 2 skal bidrage til udvikling af en ny praksis og fjernelse af barrierer omkring udførelsen af naturpleje på ekstensive arealer. I AP 3 demonstreres netværk for landmænd, rådgivere og kommunalt ansatte med afholdelse af seminarer/møder baseret på den viden, der opsamles i AP 1 og AP 2, med henblik på at styrke rådgivningen. I AP 4 arbejdes dels med dokumentation af naturkødets særlige karakteristika (kød fra AP1) og dels med produktudvikling i netværk af lokale slagtermestre, spisesteder og andre potentielle aftagere af naturkød. I AP 5 udvikles et koncept til afsætning af kødet fra naturarealerne i AP 1 og generelt.

Projektets struktur er følgende:

- AP 1, 2, 4.1. og 5 søges som et udviklingsprojekt
- AP 3 søges som et demonstrationsprojekt
- AP 4.2. søges som et fødevarer netværksprojekt.

Projektledelse og formidling udføres af VfL og AgroTech og indgår i alle arbejdsplaner, men er ikke udspecificeret herunder. Ligeledes indgår ovennævnte eksterne konsulent i alle arbejdsplaner uden at det er udspecificeret herunder.

AP 1. Ekstensiv naturpleje i praksis – påvirkning af dyr og natur – er dokumenteret med eksempler i de fire kommuner.

Ansvarlig: VfL og AU-AGRO

Formålet er at udvikle og demonstrere ekstensive systemer til rationel naturpleje på forskellige naturtyper. I AP1 indgår udvalgte eksempler (i alt 4-8 arealer i de deltagende kommuner), hvor formålet er naturpleje vha. afgræsning på meget ekstensive arealer med lav planteproduktion. Naturplejen kan udføres af ekstensive kvægracer eller evt. med en blandet sammensætning af dyr (får/hest/kvæg).

I AP1 registreres den animalske produktion og management i systemerne i projektperioden. Dyrenes velfærd (huld, hårlag mv.) registreres, og tilvæksten fastlægges i hver sæson. Indsatsen til pasning, fodring, hegning mv. registreres. Den samlede økonomi for pleje af arealerne beregnes. Herudover beskrives systemernes påvirkning af naturen ved konkret vegetationsbeskrivelse og registreringer af dyrenes adfærd – specielt mht. færdsel og ophold fordelt på arealet. Om muligt anvendes GIS baseret

registrering af dyrenes adfærd. På nogle af lokaliteterne udvikles metoder til at anvende tilskuds-fodring på strategiske tidspunkter og egnede steder i forhold til henholdsvis dyrenes behov og påvirkning af naturen. Påvirkning af naturen opgøres ud fra strukturpåvirkning. Næringsstofbelastning ved tilskudsfodring estimeres, og påvirkningen vurderes.

Resultater fra AP1: Dokumenterede eksempler på ekstensive systemer med naturpleje vha. afgræsning som grundlag for at formidle denne viden til interessenter inden for naturpleje.

Tidsplan for arbejdsplan AP 1	2013 + 2014 (kvartaler)							
	1	2	3	4	1	2	3	4
Projektledelse og formidling								
Udpegning af naturarealer til AP 1 – sammen med kommunerne – og planlægning af naturplejestrategi fra naturplejeplanen udarbejdet under AP 2. Sikre dyr til arealerne.								
Registrering af dyreholdets produktion/velfærd samt management og økonomiberegninger.								
Beskrivelse af vegetation og struktur på arealerne.								
Beskrivelse af naturplejeeffekt ved struktur.								
Effekt på natur af strategisk naturpleje med tilskud af energi.								
Dataopgørelse og formidling.								

Projektdeltagere og ansvar for delopgaver:

VfL (Heidi Buur Holbeck og Per Spleth): Koordinering af opgaverne under AP 1, herunder koordinering af gennemførelse af plejeindsatsen. Økonomiberegninger og erfaringsindsamling vedr. praktiske forhold samt formidling.

AU-AGRO: (Klaus Horsted, Troels Kristensen, Lisbeth Mogensen): Ansvarlig for registreringer og tiltag vedrørende produktionen.

NatLan (Lisbeth Nielsen, Anna Bodil Hald): Registreringer vedrørende påvirkning af naturen og naturplejeeffekt
Kommunerne: Udpeger egnede naturarealer til AP 1. Klargøring af arealer og sikre dyr til afgræsning.

AP 2. Brugerdreven udvikling af løsningsmodeller for attraktiv naturpleje er udført.

Ansvarlig: VfL

Landmænd med interesse for naturpleje oplever ofte at der findes op til flere barrierer for en effektiv og lønsom drift af naturplejearealer. Formålet med denne arbejdsplan er, at konkretisere hvilke ændringer og nødvendige tiltag, der skal igangsættes for at få flere dyreholdere til at finde naturplejen attraktiv. Samtidig skal AP 2 pege på, hvordan det kan blive muligt for kommuner og dyreholdere at forene praktiske forhold omkring dyr, mange forskellige lodsejere og et mål om høj naturkvalitet. På baggrund af eksisterende viden udarbejdes og udvikles relevante praktiske løsninger i samarbejde med de centrale aktører. Aktørerne grupperes i kvægbrugere, kommuner, rådgivere og NaturErhvervstyrelsen.

Der udarbejdes konkrete forslag til at få mere natur plejet optimalt på baggrund af et naturbaseret tilskuds- og kontrolsystem, som alle aktører finder egnet i forhold til mål og effekt. Udgangspunktet for et nyt kontrolsystem er, at kontrollen skal baseres på hvilke naturmål, der er opstillet for de enkelte naturområder. Dvs. der udarbejdes konkrete plejeplaner, som danner grundlag for kontrollen af arealerne. Kontrolsystemet afprøves og demonstreres i de fire kommuner.

Derudover arbejdes på konkrete løsninger af øvrige praktiske forhold, som kan være begrænsende for gennemførelse af naturpleje som f.eks. udfordringer omkring hegning, anskaffelse af dyr, håndtering og flytning af dyr, håndtering af behovet for naturpleje på små fragmenterede arealer samt administrative forhold i form af lovgivning, støtteregele mm.

Der udarbejdes indledningsvist et idékatalog målrettet de væsentligste problemstillinger for hver af de centrale aktørgrupper.

Kataloget vil således bestå af fire delkataloger:

- til kvægbrugere, som indeholder praktiske anbefalinger om f.eks. valg af egnede dyre og racer til naturarealer, praktiske løsninger på naturpleje osv.
- til kommuner, som indeholder modeller for samarbejde med lodsejere, praktiske beskrivelser af væsentlige opmærksomhedspunkter som f.eks. samspil mellem regler for landbrugerne.
- til rådgiverne, som samler de væsentligste regler, der har betydning for lodsejere og kvægbrugere med naturarealer og dyr til naturplejen.
- til NaturErhvervstyrelsen med anbefalinger om tilpasning og forenkling af regler, tilskudsordninger og kontrolvariable.

Delkatalogerne udvikles i projektgruppen med en gruppe repræsentanter for de enkelte aktørgrupper. Delkatalogerne videreudvikles i løbet af projektet, efterhånden som flere erfaringer indhentes. Dette sker bl.a. via afholdelse af møder for dyreholdere, der udfører naturpleje samt via møder med potentielle naturplejere. Desuden interviewes 5-7 dyreholdere i hver af de fire kommuner med udgangspunkt i katalogets fokuspunkter. Tilsvarende udviklingsgrupper dannes for øvrige aktørgrupper. Målet er at få en samlet forståelse for de vigtigste barrierer for at udføre naturpleje og først og fremmest: ”Hvad der skal til for at få naturplejen til at ske i praksis?”

Handlingsplan for arbejdsplan AP2	2013 + 2014 (kvartaler)							
	1	2	3	4	1	2	3	4
Projektledelse og formidling								
Udarbejde udkast til delkataloger ud fra eksisterende viden, dels fra tidligere undersøgelser og dels fra projektdeltagere.								
Delkataloger videreudvikles i diskussion med de respektive grupper.								
Afprøvning af nyt naturbaseret kontrolsystem. Der udarbejdes plejeplaner for udvalgte naturarealer i de fire kommuner. Systemet videreudvikles efterhånden.								
Et revideret katalog sendes i høring til de respektive grupper.								
Resultater formidles.								
Opfølgning og videreudvikling af idékatalog.								

Projektdeltagere og ansvar for delopgaver:

VfL (Heidi Buur Holbeck): Identificere barriere og opstille løsningsforslag i et koordineret samarbejde, på baggrund af indhentede erfaringer fra dette og øvrige projekter samt indsamle erfaringer. Udarbejdelse af delkataloger og sikre koordinering mellem udarbejdelse af delkatalogerne og arbejdet i aktørgrupperne.

NatLan (Lisbeth Nielsen og Anna Bodil Hald): Input til katalogerne vedrørende naturpleje og naturbaseret kontrol. Rådgivning til kommuner omkring udarbejdelse af plejeplaner.

Kommunerne: Input til katalog og stå til rådighed for interviews mm. Udarbejde plejeplaner.

Følgegruppen: Udvalgte kvægbrugere fra de fire kommuner, kommunerepræsentanter fra andre kommuner, landbrugsrådgivere og NaturErhvervstyrelsen.

AP 3. Platform for erfaringsudveksling om naturpleje er etableret mellem naturplejere (landmænd), rådgivere og kommunalt ansatte.

Ansvarlig: VfL

Formålet er at skabe et fælles netværk for naturplejere, naturplejerådgivere og kommunale naturmedarbejdere til fælles videnopbygning om naturpleje samt at højne den faglige viden om naturpleje blandt landmænd og rådgivere.

Der mangler konkret viden til dyreholdere og lodsejere om igangsætning af naturpleje, om udfordringer knyttet til plejen samt faglig forståelse for naturværdierne. Desuden mangler der i landbrugsrådgivningen naturrådgivere, der kan vejlede dyreholdere og lodsejere i naturpleje. Rådgiverne (inden for området regler, dyr og natur) er helt centrale som katalysatorer for udbredelsen af naturpleje, da de har den direkte kontakt til lodsejere samt dyreholdere og skal kende kompleksiteten og samspillet mellem reglerne.

Der afholdes ”markvandring” og møder til udveksling af erfaring og opbygning af fælles viden om afgræsning af naturarealer med lav produktion. Afhængig af emnerne afholdes arrangementerne særskilt eller sammen for grupper af hhv. dyreholdere, rådgivere og kommunale naturmedarbejdere.

Desuden kan der laves særskilte arrangementer for kommende naturplejere. Erfaringerne koordineres på tværs af kommunerne. Der lægges vægt på, at de 4 deltagende kommuner, som har en vis erfaring med naturpleje, lærer fra sig til de øvrige kommuner i regionen.

Kommunernes ekspertise om konkret naturpleje og målsætning inddrages i markvandring og workshops. Derudover skal der i projektet opbygges et fagligt robust videngrundlag omkring de specifikke faglige krav til kvaliteten i naturplejen på forskellige naturtyper hos en lang række rådgivere. Markvandring og workshops skal indeholde konkret faglig viden om naturpleje og dyrehold samt løsningsforslag i forhold til de udfordringer, der kan være begrænsende for naturplejen. Målet er, at der på længere sigt opbygges naturpleje-kompetence på de fleste DLBR centre i Danmark.

Der er mange regler omkring såvel dyr som korrekt håndtering og pleje af naturarealer. Generelle informationer om naturpleje er beskrevet, men der mangler konkrete anvisninger på, hvordan man kommer godt i gang med naturpleje. Der findes således ikke i dag et sted, hvor man kan få ”starthjælp” til alle de praktiske problemer, som landmænd støder på i forbindelse med opstart af naturpleje. Der vil i projektet blive etableret en platform for erfaringsudveksling om naturpleje. Gode eksempler på naturpleje som rentabel driftsgren identificeres og formidles. Platformen etableres på basis af resultaterne i AP 1 og AP 2 i tæt samarbejde med udvikling af konceptet i AP 5. Projektet skal desuden udarbejde en ”starthjælpsspakke” til nye naturplejere. Starthjælpsspakken vil efterfølgende kunne findes på landmand.dk og andre hjemmesider, hvor den er offentlig tilgængelig. Kendskabet til starthjælpsspakken udbredes til kommuner og rådgivningscentre via nyhedsbreve, seminarer mv.

Handlingsplan for arbejdsplan AP 3	2013 + 2014 (kvartaler)							
	1	2	3	4	1	2	3	4
Projektledelse og formidling								
Etablering af fælles netværk mellem naturplejere (landmænd, rådgivere og kommuner). Dialogmøder.								
Markvandring og workshops.								
Udvikling af ”starthjælpsspakke” for nye naturplejere og afholdelse af to informationsmøder.								
Afholdelse af workshop for interessenter.								

Projektdeltagere og ansvar for delopgaver:

VfL (Heidi Buur Holbeck og Per Spleth): Indsamling og koordinering af viden til brug ved udarbejdelse af videnplatform. Identificering af de gode eksempler og koordinering af netværksmøder, samt udarbejdelse af ”startpakke”. Afvikling af temadage og markvandring i samarbejde med lokale konsulenter.

NatLan (Lisbeth Nielsen og Anna Bodil Hald): Indsamling og videndeling vedr. naturpleje. Medvirke til gennemførelse af temadage.

Kommunerne: Deltagelse i markvandring og workshops.

Følgegruppen: Kommunale naturmedarbejdere, rådgivere og kvægbrugere.

AP 4.1. Naturkødets spise- og smagskvalitet er dokumenteret gennem test af kød leveret fra arealerne i AP 1.

Ansvarlig: AU-FOOD

Formålet er at dokumentere den særlige kødkvalitet, der opnås, ved at dyrene hovedsagelig lever af vilde urter og græs fra naturarealer og at udnytte denne viden til i AP 4.2. at udvikle nye produkter (udskæringer) og/eller opskrifter, som fremhæver naturkødets karakteristika. Der tages hensyn til at kvaliteten kan afhænge af, om kødet stammer fra dyr slagtet direkte fra naturarealerne i efteråret, eller om de er slutfodet på grovfoder.

I AP 4.1. vil kød fra dyr på arealerne i AP 1 blive testet for mørhed, farve samt indholdet af fedtsyrer, vitaminer og bioaktive stoffer. Derudover vil kødets smag blive beskrevet af et sensorisk panel. Samlet vil disse informationer blive anvendt til udvikling af nye produkter, der fremhæver produktens egenmag, optimerer spisekvaliteten og bibeholder sundhedsværdien af produkterne i AP 4.2.

Handlingsplan for arbejdsplan AP 4.1.	2013 + 2014 (kvartaler)							
	1	2	3	4	1	2	3	4
Projektledelse og formidling								
Analyse af kødkvaliteten fra dyr produceret i AP 1								
Sensorisk bedømmelse af spisekvalitet fra dyr produceret i AP1								
Udviklingslaboratorium, der fokuserer på værdiberigelse af kødet i form af alternative udskæringer, produkter og tilberedninger, der samtidig fremhæver og bevarer karakteristika.								
Rapportering af effekter af naturafgræsning, racer og slutfodring på kød- og spisekvalitet.								

Projektdeltagere og ansvar for delopgaver:

AU-FOOD (Margrethe Therkildsen): Udtagning af kødprøver ved slagting til kødkvalitetsmålinger og sensorisk bedømmelse af spisekvalitet. Gennemføre kødkvalitetsmålinger samt sensorisk bedømmelse.

VIFU (Søren Nilausen): Udviklingslaboratorium: Videnformidling / praktiske test ved slagtere, restauranter mm. AgroTech: Bidrager med workshops samt udviklingslaboratorium.

Andre: Netværket i AP 4.2. inddrages efter behov.

AP 4.2. Der er udviklet og afprøvet nye produkter på basis af Naturkødets spise- og smagskvalitet.

Ansvarlig: VIFU

Der gennemføres produktudvikling i netværk med lokale slagtere, eksperter fra kødbranchen, gastronomer, kokke fra anerkendte spisesteder, forbrugere, marketingfolk osv. Dette sikrer, at produktudviklingen ansues fra en 360 graders vinkel. Derved øges sandsynligheden ud fra målgruppens perspektiv, at der udvikles relevante produkter og udskæringer. Udover de smagsmæssige kvaliteter kan der arbejdes med egnspræg f.eks. Sallingstude, Økokød fra Skjern enge mm. Der er etableret et netværk af innovative lokale slagtermestre i de fire kommuner, Friland A/S, spisesteder og videninstitutioner. I forbindelse med udviklingen af nye produkter vil der i AP 5 blive afholdt events i de lokale områder i samarbejde med netværket for at skabe opmærksomhed omkring sammenhængen mellem kød, smagsoplevelser, forbrugsvalg og naturpleje.

Resultater fra AP 4.2: Kødets karakteristika er udnyttet i nye produkter/udskæringer, der kan anvendes i markedsføringen af naturkødet.

Handlingsplan for arbejdsplan AP 4.2.	2013 + 2014 (kvartaler)							
	1	2	3	4	1	2	3	4
Projektledelse og formidling								
Udviklingslaboratorium med produktudvikling i 360 graders perspektiv.								
Workshops for slagtere som start og evaluering af projekt.								
Besøg på lokaliteter og hos producenter.								
ERFA-møder i netværk med inddragelse af producenter, forældre, forskere, aftagere mm.								
Udvikling af nye produkter/retter.								
Lokale madevents.								

Projektdeltagere og ansvar for delopgaver:

VIFU (Søren Nilausen og Dorte Storper): Faglig ledelse og gennemførelse af arbejdsplanens aktiviteter.

AU-FOOD (Margrethe Therkildsen): Bidrager til identifikation af karakteristiske kvalitetsegenskaber med viden om specifikke udskæringer og muskler i udviklingslaboratoriet samt erfaringer fra produktudvikling af oksekød.

AgroTech: Bidrager med planlægning og afvikling af madevents, præsentation for forbrugere, produktudvikling af nye lokale og generelle retter, workshops samt udviklingslaboratorium.

Friland A/S: Bidrager med viden om slagting og salg af koncept-oksekød

Deltagende lokale slagtere: Netværksdeltagere med faglige kompetencer.

Andre: Gastronomer, forbrugere, producenter, kokke fra spisesteder, butikker mfl. til 360 graders aktivitet.

AP 5. Et koncept for produktion, afsætning og mærkning af naturkød er udviklet og testet på udvalgte lokaliteter i de fire kommuner.

Ansvarlig: VIFU

Formålet med et nyt koncept er at skabe vækst for såvel producent samt forarbejdnings- og detailed gennem øget omsætning af Naturkød. Det skal ske ved, at slutbrugerne bliver mere bevidste om betydningen af deres valg af oksekød og derfor køber Naturkød til en højere pris på baggrund af tilgængelighed, terroir, kvalitet og en troværdig sammenhæng mellem kødet og naturplejen. Der lægges vægt på lokale eller regionale særpræg, som yderligere kan styrke konceptet. For at nå målet analyseres markedet gennem praktiske forsøg og opsamling af data om forbrugernes adfærd og ønsker.

I producentleddet skal der fastlægges krav til landmændene om dyrenes indsats for naturpleje, så der sikres et troværdigt koncept. Det kan være krav om antal dage i dyrets liv, hvor det udfører naturpleje, typen af natur der plejes, slutfodring osv. Ligeledes vil der være fokus på, at dyrevelfærden sikres f.eks. gennem krav til opsyn og håndtering mm. Kravene udarbejdes på basis af resultaterne i AP 1 og AP 2. I projektet udarbejdes desuden et forslag til kontrol af disse krav.

Produkterne, der er udviklet i AP 4, afprøves i slagterbutikker og detailed samt ved mad-events for at indsamle praksisnære forbrugerreaktioner - data, der indgår i den videre udvikling af produkterne og konceptet. Der udvikles og testes mærkning og elektroniske informationsplatforme, der både i naturområder og i handels- og tilberedelsessituationen kan give slutbrugerne awareness og gode oplevelser ift. naturkød. Her arbejder vi både med emballage, apps og on the spot learning/formidling i naturområder. Resultaterne fra den elektroniske dataindsamling indgår ligeledes i formgivningen af afsætningskonceptet. De indsamlede data benyttes til udformning af både et produktions- og et afsætningskoncept. Gennem den inddragelse af relevante interessenter i værdikæden, der sker gennem hele projektet, vil information og koncept blive forankret hos en eller flere af de markedsrelevante aktører. Desuden afdækkes muligheder for "Culinary Heritage", BGB eller BOB (Beskyttede Geografiske- og Oprindelses Betegnelser) som en markedsføring af naturkød såvel for enkelte aktører som for hele konceptet.

En række kompetente aktører bliver tilknyttet opgaven. Udviklingscenter for Husdyr på Friland kan bidrage med viden og erfaring om udvikling af produktions- og afsætningskoncepter for kød. Marketingbureauet "Komma" kan give sparring på branding, understøttelse af salgskanaler, bred formidling af de gode historier, kernebudskaber, og hvordan målgruppen bedst præsenteres for dem. Kommunerne kommer med forslag til arrangementer og steder, hvor events om naturkød naturligt falder ind, samt forslag til minimumskrav til naturindhold og naturformidling i konceptet.

De planlagte events skal være forbrugerrettede og henvende sig til restauranter, gastronomer m.fl., der er på udkig efter lokale og "anderledes" råvarer. Produktion af Naturkød understøttes af "den gode historie", om hvad slutbrugeren får ud af at købe dette produkt: Støtte til etik, dyrevelfærd, bæredygtighed og naturpleje i Danmark.

Handlingsplan for arbejdsplan AP 5	2013 + 2014 (kvartaler)							
	1	2	3	4	1	2	3	4
Projektledelse og formidling								
Produktspecifikation - krav til producenter af naturkød.								
Forslag til sporbarhed og kontrol af naturkød.								
Praksisnære forbrugertest.								
Opskriftskatalog med lokale og generelle retter af Naturkød.								
Elektronisk formidling (RT-koder, Apps, hjemmeside mm).								
Afprøvning af onlocation formidling (RT-koder).								
Madevents.								
Workshops.								

Projektdeltagere og ansvar for delopgaver:

VIFU: (Søren Nilausen og Dorte Storper): Faglig ledelse og gennemførelse af arbejdsplanens aktiviteter.

AgroTech: Bidrager med planlægning, gennemførelse og opsamling af praksisnære forbrugertest, opskriftskatalog, elektronisk formidling, madevents samt workshops.
Udviklingscenter for Husdyr på Friland (Simme Eriksen): Bidrager med viden og erfaring om udvikling af produktions- og afsætningskoncepter for kød med fokus på dyrevelfærd
Komma: Branding, understøttelse af salgskanaler, bred formidling af de gode historier herunder naturmålene mm., sparring mht. kernebudskaber og hvordan målgruppen bedst præsenteres for dem.
Kommunerne: Komme med forslag til arrangementer og steder, hvor events om naturkød naturligt falder ind
NatLan (Lisbeth Nielsen og Anna Bodil Hald): Forslag til krav om naturindhold og naturformidling i konceptet.

Projektets faglige indhold

Projektet er rettet mod ordningerne ”Netværksaktiviteter og afsætning af fødevarer” samt ”Udvikling og demonstration i det primære jordbrug og forarbejdning i fødevareresektoren” som beskrevet i Region Midtjyllands program under aftalen om Grøn Vækst. Projektet er i tråd med programmets fokus på udvikling af landdistrikterne via en forstærket indsats for at skabe nye jobs indenfor områderne fødevarer og turisme. Deltagelse af fire midtjyske kommuner sikrer den lokale forankring, men målet er også at inddrage øvrige kommuner i og uden for regionen. Skabelsen af et netværk for udvikling af nye produkter baseret på kød fra naturarealer og fokus på kernebudskaber i ”den gode historie” kan de deltagende slagtere, detailhandlere og spisesteder udnytte til en øget omsætning af lokale fødevarer og med kobling til lokale turistattraktioner.

Projektets effekt

Projektet vil have en stor værdi for en lang række landmænd, der kan få en ny og/eller forbedret indtjening ved at udvikle naturpleje som et forretningsområde. Flere af disse landmænd kan i dag være lukningstruede på grund af dårlig økonomi eller manglende udviklingsmuligheder som følge af begrænsninger i udviklingen af almindelige husdyrhold (regler om miljøgodkendelse i forhold til skærpede vilkår for afsætning af luftbåren ammoniak afsat i nærheden af ammoniakfølsomme naturtyper). Naturpleje som driftsgren vil i nærheden af værdifulde naturarealer således være et oplagt alternativ til almindelig husdyrhold på stald.

For forarbejdningssektoren kan projektet få stor betydning for lokale forarbejdningsvirksomheder som f.eks. lokale slagtere. Derudover vil der være en række afledte sideerhverv, der kan profitere af projektet. Det gælder både landbrugsrelaterede erhverv som f.eks. hegnsfirmaer, men det giver også rige muligheder inden for turisterhvervet.

Fødevarerenetværket i nærværende projekt vil også efterfølgende eksistere som et livskraftigt afsætningsnetværk for ”Naturkød”.

Projektets effekt med hensyn til:

Skabelse og sikring af arbejdspladser

Det forventes, at udviklingen af et naturpleje/naturkødskoncept vil medføre skabelse og/eller sikring af arbejdspladser indenfor hegning og klargøring af arealer til afgræsning, dyrehold, rådgivning, produktudvikling og forarbejdning af kød, salg af kød og kødprodukter, turisme samt lokal mad. Dvs. at her tænkes både skabelse og sikring af arbejdspladser i relation til landbruget, naturformidling, turismeerhvervet og lokale slagtere.

Som et eksempel forventes det, at der ved Spøttrup Studegård bliver etableret en konkret landbrugsbedrift med tilknyttede arbejdspladser. Stedet får også funktion af besøgs gård med formidlingsaktiviteter m.v. og dermed arbejdspladser. Endelig forventes øgede turistmæssige aktiviteter i relation til f.eks. Spøttrup Borg og Oplevelsesklynge Spøttrup. Dette vil være med til at sikre og evt. skabe nye arbejdspladser på dette område. Ligeledes etableres Spøttrup studegård og dets aktiviteter på en måde, der vil være afgørende for, at områdets landskabs- og naturværdier forbedres, udbygges og gøres mere sammenhængende. Området bliver således mere attraktivt både med hensyn til bosætning og turisme. Der forventes at være lignende muligheder for skabelse af vækst i de andre kommuner.

Det forventes at, i gennemsnit vil 2 spisesteder i hver af regionens 18 kommuner kunne markedsføre "Naturkød" med succes. Det samme burde gælde for slagterbutikker, således at der bliver knap 40 udsalgssteder i regionen, som kan markedsføre "Naturkød" som supplement til det øvrige sortiment.

Der er ikke overblik over hvor store arealer der kan udnyttes til naturpleje ved afgræsning i de deltagende kommuner og i Region Midtjylland, men for hver hektar naturareal kan det antages at der kan produceres ca. 100 kg kød (Hald, 2009, URT 33;4). Hvis slagtekroppen kan skabe en merværdi i hele kæden fra jord til bord på 20 kr/kg er det 2.000 kr/ha pr. år. Anslås det at bare 10.000 ha naturarealer i Region Midtjylland kan plejes under naturplejekonceptet giver det en øget omsætning på 20 mio. kr. årligt. Denne omsætning forventes at kunne skabe 20-50 ekstra arbejdspladser til pasning af dyr, slagtesteder, butikker og restauranter.

Styrkelse af konkurrenceevnen.

De slagtere, der indgår i projektet, vil opnå en konkurrencefordel, da de får udviklet nye produkter og får viden fra projektet vedrørende naturpleje, som vil kunne indgå i deres markedsføring af naturplejekødet. Konkurrenceevnen for dansk produceret oksekød fra naturarealer vil blive styrket i forhold til udenlandsk oksekød.

Bidrag til at formindske ammoniakfordampning og lugtgener.

Dyreholdet vil i en stor del af året komme ud på naturarealerne i stedet for at være opstaldet. Dermed vil der være færre koncentrerede lugtkilder.

Bidrag til at formindske næringsstofudvaskningen.

Når naturarealerne udnyttes, bortføres næringsstoffer med kødtilvækst eller slæt, hvilket er med til at mindske miljøbelastningen. Ved afgræsning bortføres mellem 1 og 8 kg N/ha afhængig af typen af naturareal og dyr, der afgræsser, og ved slæt fjernes op til 64 kg N/ha (Kristensen et al., 2011) på lavproduktive naturarealer. Inddrages arealer fra ordinær landbrugsdrift til produktionen af naturplejekød, vil det medføre en yderligere reduktion i næringsstofoverskuddet ved denne produktionsform. Ved at få økonomi i naturplejen kan arealer, der i dag henligger uden eller med ringe drift, derfor medvirke til næringsstoffjernelsen.

Bidrag til at reducere energiforbrug eller omlægning til grøn energi.

Dyreholdet æder græsset direkte, og der skal ikke bruges energi på at køre store mængder foder frem til stalden, ligesom den gødning, der afsættes under afgræsning heller ikke kræver energi til udbringning. Desuden vil en rentabel naturpleje medføre mere kødkvæg i Danmark. Dermed vil behovet for udenlandsk kød fra f.eks. Argentina eller Australien mindskes, og energiforbruget til transport af dette kød mindskes.

Bidrag til udvikling af det geografiske område eller det faglige område, herunder sikring af et robust produktionsmiljø.

Projektet medvirker gennem sit fokus på hele kæden fra natur og dyr til kødprodukt og koncept for afsætning, til både geografisk og faglig udvikling af de deltagende kommuner i Region Midts produktionsmiljø. Der bliver i projektet lagt vægt på lokalt forankrede kvalitetsprodukter. Målet er, at projektets erfaringer på sigt kan anvendes i resten af Danmark. De forskellige netværk giver kompetent erfaringsudveksling mellem besætningsejere, lodsejere, forædlingsindustri, videninstitutioner og kommunale myndigheder. For at opnå succes hos de forskellige aktører og sikre, at naturplejen bliver rentabel, er det vigtigt med en fælles forståelse for de specielle forhold i forbindelse med produktion af kød fra naturarealer.

Bidrag til reduktion af pesticidforbruget eller til reduktion af miljøbelastningen fra anvendelse af pesticider.

Generelt anvendes der kun meget begrænsede mængder pesticider på naturarealerne. Det forventes, at de udviklede afgræsningssystemer helt kan erstatte forbruget af pesticider. I det omfang omdriftsarealer overgår til ny natur spares pesticidforbruget desuden på disse arealer. Ved helårsgræsning vil en del vinterfoder og produktionen heraf desuden blive erstattet af foder direkte fra naturarealerne uden anvendelse af pesticider.

Andet

Projektet bidrager i høj grad til at fremme naturpleje og biodiversitet – nationalt såvel som globalt og medvirker dermed til, at Danmark kan opfylde både nationale og internationale mål. I første omgang i de fire udvalgte kommuner, men på sigt i hele regionen og i hele Danmark. Dette sker ved, at der udvikles og formidles nye strategier for naturpleje og afsætning af kød fra naturarealer. Hvis naturplejekødet endvidere kan erstatte import af noget sydamerikansk oksekød, som ofte er produceret på arealer, hvor regnskoven for nylig er ryddet, spares der tab af biodiversitet globalt, samtidig med at den nationale biodiversitet fremmes på de afgræssede naturarealer.

Sammenhæng med andre tiltag

Projektet sammentænkes med et nyopstartet projekt under ledelse af Naturstyrelsen med titlen ”GRØN OMSTILLING – naturpleje tænkt ind i landbrugsdrift”. Ligeledes søges samarbejde med lokale initiativer i de fire kommuner som f.eks. Randers Regnskovens engagement i Vørup Enge. Der er helt oplagte synergier i disse projekter, hvilket gør, at et tæt samarbejde mellem projekterne kan give gode synergier.

Projektets aktiviteter og netværk sker i stærkt samarbejde med alle interessenter og dermed også de eksisterende netværk. Der tages gennem kommunerne kontakt til erhvervsservice og turismeorganisationer. De regionale fødevarer-netværk og interesseorganisationer informeres og inddrages som en naturlig del af konceptudviklingen. Projektet trækker ligeledes på den erfaring og viden, der er opnået gennem forskellige netværk og tidligere projekter eks. netværket omkring Skjern Enge, kvægbrugets organisationer og projektet om udvikling af vingekød fra okser.

Projektet lever op til Region Midtjyllands megasatsning ”Klog hverdagsmad som sund forretning”, hvor målet er at skabe vækst i fødevarerhvervet ved bl.a. at skabe kortere afstande mellem virksomheder og videnmiljøer. Også elementer fra regionens strategi på området som inddragelse af hele værdikæden, den åbne innovation og fokus på det bæredygtige, er repræsenteret i dette projekt. De fleste af de kompetencer (se afsnit 8), der er inddraget i projektet, spiller også en rolle i de aktiviteter, der foregår i FFI (Future Food Innovation) og FødevarerMidt – og er derigennem med til at skabe sammenhæng og synergi i den samlede indsats.

Projektet vil bidrage til at skabe attraktive naturarealer og understøtte arbejdspladser i landdistrikterne og lever dermed også op til strategierne i forhold til LAG.

Kompetencerne

Videncentret for Landbrug indsamler, bearbejder og formidler den nyeste viden til landbruget, så danske landmænd og gartnere kan producere fødevarer i verdensklasse. Viden formidles også til relevante myndigheder som kommuner, Naturstyrelsen og NaturErhvervstyrelsen.

Aarhus Universitet bidrager i dette projekt med viden om sammenhænge på bedriftsniveau samt viden om kødkvalitet fra henholdsvis Institut for Agroøkologi, Sektion for Jordbrugsproduktion og Bæredygtighed og Institut for Fødevarer, Forskergruppen Differentierede og biofunktionelle fødevarer

Natur & Landbrug arbejder med pleje af enge, botanisk naturkvalitet, driftsvalg, naturplaner m.v. med henblik på at få mest natur for en given indsats.

VIFU (Videncenter for fødevarerudvikling) er generator for innovation og vækst – og skaber derigennem værdi for den enkelte fødevarer-virksomhed. VIFU har stor kontaktflade til virksomhederne i fødevarerbranchen. De er med i Region Midtjyllands megasatsning på fødevarerområdet og administrerer FoodNetwork, der er fødevarerbranchens landsdækkende innovationsnetværk. VIFU er dermed til at sikre projektets sammenhæng til de lokale, regionale og nationale aktiviteter.

AgroTech er et godkendt teknologisk serviceinstitut, der tilbyder forskningsbaseret rådgivning og teknologiske serviceydelser. De binder forskning og erhvervsliv sammen og skaber grøn udvikling, styrker innovation og konkurrencekraft i jordbrugs- og fødevarer-sektoren.

Friland A/S, Randers er et salgsselskab for landmænd, som bl.a. arbejder med produktion af kødkvæg i frilandskoncepter samt økologisk drift af kvæg og grise. Friland A/S sælger kød til såvel den danske detailhandel, fødevarerindustri og storkøkkensektor som til udenlandske aftagere. Friland A/S har en årelang erfaring inden for afsætning af oksekød fra forskellige kvalitetskoncepter. Det forventes derfor, at Friland A/S kan bidrage med særviden om slagtning og salg af koncept-oksekød. Projektets ønske om at udvikle nye produkttyper vurderes som særdeles interessant, idet der indenfor oksekødsområdet traditionelt er en meget skæv afsætning, hvor det såkaldte ”pistolokød” relativt let kan afsættes sammenlignet med resten af dyrene. Friland A/S har derfor et naturligt ønske om at følge arbejdet med produktudvikling. Friland A/S har i flere år arbejdet med konceptet ”spor dit kød”, hvor den enkelte udskæring kan spores helt tilbage til landmanden, der har produceret dyret. Denne viden forventes at kunne bruges i nærværende projekt.

Udviklingscenter for Husdyr på Friland, Randers har til opgave at løfte frilandsproduktionen, så flere dyr i fremtiden kan produceres under bæredygtige forhold, som garanterer højeste niveau af dyrevelfærd. Udviklingscenter for Husdyr på Friland har i flere år arbejdet med konceptudvikling indenfor husdyrhold på friland. Udviklingscentret er grundet sin ejerkreds, der består af både kødafsætnings-selskabet Friland A/S og interesseorganisationen Dyrenes Beskyttelse, garant for, at såvel primærproducenternes tarv samt dyrevelfærden er i højsædet. Det unikke ejerskab sikrer derved, at de koncepter, der udvikles, og de projekter, der arbejdes med ikke mister jordforbindelsen samtidig med, at der stadig arbejdes for en forbedring af dyrevelfærden i primærproduktionen. Det er Udviklingscentrets forventning, at projektet vil bidrage til et øget fokus på de muligheder, der er for at kombinere naturpleje med produktion af høj kvalitets-fødevarer, her kaldet naturkød.

Komma er et kommunikations- og marketinghus, der hjælper virksomheder med at løse kommunikations- og marketingopgaver.

Der er vedlagt CV fra:

Videncentret for Landbrug: Jaap Boes, Per Spleth og Heidi Buur Holbeck.

AgroTech: Eva Søndergaard, Johanne S. Birn og Anne Hørby Bendtsen.

VIFU: Dorte Storper og Søren Nilausen.

AU-JPM: Troels Kristensen, Lisbeth Mogensen og Klaus Horsted.

AU-FVK: Margrethe Therkildsen

Natur og Landbrug: Lisbeth Nielsen og Anne Bodil Hald.

Friland A/S: Randi Kok

Udviklingscenter for husdyr på friland: Simme Eriksen.

Komma: Mette Gammelby

Randers Kommune: Jørgen Mejlsø og Rasmus Hansen

Skive Kommune: Berit Bruunsgaard og Henrik Willadsen

Holstebro Kommune: Torben Høj Nielsen og Bo Boysen Larsen

Ringkøbing-Skjern Kommune: Søren Frederiksen og Poul Gregersen

Økonomi

Projektet har en overordnet budgetramme på 12,1 mio. kr. og kører i perioden 2013-2014. Projektet medfinansieres af Region Midtjylland, 4 midtjyske kommuner og VfL Kvæg. Fordelingen af finansieringskilderne er vist i Tabel 1.

Tabel 1. Finansiering og finansieringskilder pr. år

Finansieringskilder (kr.)	2013	2014	i alt
Region Midtjylland	1.000.000	1.000.000	2.000.000
Randers Kommune	250.000	250.000	500.000
Skive Kommune	250.000	250.000	500.000
Holstebro Kommune	250.000	250.000	500.000
Ringkøbing-Skjern Kommune	250.000	250.000	500.000
Kvægafgiftsfonden	1.000.000	1.000.000	2.000.000
EU-Grøn Vækst	3.000.000	3.000.000	6.000.000
Egenfinansiering, netværksdeltagerne	50.000	50.000	100.000
sum	6.050.000	6.050.000	12.100.000

Projektet inddeles i 5 arbejdsplaner (AP). Budget pr. arbejdsplan pr. år er vist i Tabel 2.

Tabel 2. Budget på aktiviteter pr. år

Aktivitet	2013	2014	i alt
AP 1 Erfaringsopsamling - naturpleje i praksis	1.685.000	1.455.000	3.140.000
AP 2 Udvikling af løsningsmodeller for attraktiv naturpleje	1.050.000	815.000	1.865.000
AP 3 Platform for erfaringsudveksling om naturpleje	1.225.000	1.420.000	2.645.000
AP 4.1 Naturkødets spise- og smagskvalitet	885.000	860.000	1.745.000
AP 4.2 Nye naturkøds produkter udvikles og afprøves	250.000	250.000	500.000
AP 5 Koncept for produktion, afsætning og mærkning af naturkød	955.000	1.250.000	2.205.000
			-
sum	6.050.000	6.050.000	12.100.000

Der er 8 projektdeltagere i projektet (AU deltager dog med 2 institutter) samt en ekstern konsulent. Budget fordelt på deltager pr. år er vist i Tabel 3. Desuden vises, hvilke AP parterne deltager i.

Tabel 3. Budget fordelt på parter pr. år (herunder involvering i arbejdsplaner efter nummer)

Parter (kr.)	Arbejdsplan / aktivitet	2013	2014	i alt
Videncenteret for Landbrug (VFL)	1, 2, 3, 4.1, 4.2, 5	2.080.000	2.105.000	4.185.000
AgroTech	1, 2, 3, 4.1, 4.2, 5	970.000	1.000.000	1.970.000
Videncenter for Fødevarerudvikling (VIFU)	4.1, 4.2, 5	525.000	525.000	1.050.000
AU-AGRO	1	310.000	230.000	540.000
AU-FOOD	4.1, 4.2	385.000	330.000	715.000
Kommuner	1, 2, 3, 5	1.030.000	1.000.000	2.030.000
Natur & Landbrug (NatLan)	1, 2, 3, 5	450.000	410.000	860.000
Komma Kommunikation & Marketing	5	70.000	220.000	290.000
Udviklingscenter for Husdyr på Friland	5	50.000	50.000	100.000
Ekstern konsulent	1, 2, 3, 4.1, 4.2, 5	180.000	180.000	360.000
sum		6.050.000	6.050.000	12.100.000

Evt. yderligere oplysninger

Som et eksempel på kødprodukter fra naturarealer kan nævnes, at Jersey græskalv i 2010 fik Børsens fødevarerpris, se:

[http://www.natlan.dk/images/Jersey_graeskalgv_foedevarepris%20\[Kompatibilitetstilstand\].pdf](http://www.natlan.dk/images/Jersey_graeskalgv_foedevarepris%20[Kompatibilitetstilstand].pdf)

http://www.natlan.dk/Baggrund%20projekter/JerseyGraeskalgv/Poster_Nielsen_NJF_2011.pdf